

"Az emberiséget megtanították előbb az egyenlőség ^{felhatalm} mondatának vallásos hebegésére, aztán erkölcsant csináltak neki belőle; csoda-e ha az ember azzal végzi, hogy komoly^{nak} megvalósíthatónak tartja! Azt akar^{ja} mondani, politikai, ~~szoci~~ ^{neh} demokratikus, ^{neh} szocialisztikus..."

Ez a fővád, amelyet Nietzsche a kereszténység ellen emel. A kereszténység kedvez a csordaállatnak, az antik "alvilágból" merült fel; ellene van az uralkodó osztályok összes erkölcsi ösztönének, Jézus, a meg-alapítója "politikai gonosztevő" volt.

De az ^{Nietzsche} (egész) "antikrisztusi" fellépés^e, kezdet csak, a modern demokrácia elleni harc ^{am} (bevezetése).

"A kereszténység folytatódik a francia forradalommal. A csábitó: Rousseau... Aztán következik... hogy a "mindenki boldogsága" /azaz arisztusⁱ ~~égixxix~~ mennyek országa/ olyan cél, amely után érdemes törekedni. A legjobb uton vagyunk: megkezdődött a ~~szegények~~ ^{lelki} szegények mennyei országa. - A közbenső fokok: a burzsoa /parvenü a pénze miatt/ és a munkás, /ez a gép miatt az/.

És máshelyütt az "erős, szabaddá vált lélek" ellentétes típusaként a következő családfát származtatja le: "Savonarola, Luther, Rousseau, Robespierre, Saint Simon."

MTA FIL. INT.
Lukács Arch.

Azzal, hogy a kereszténység és a belőle származó demokrácia az éle^t "biologiai" alaptörvényét megsérti, felelős a modern demokráciáért. A demokrácia nemcsak az "állam dekadenciáját" jelenti Nietzsche szemében, hanem mindenekelőtt "Európa elbutulását és az európa ember eltörpülését" is. A demokrácia az egész emberiséget a dekadencia zsákutcájába viszi; az egyenlőtlenség megsemmisítésével az emberiségből minden magas és nagy eltűnik, és mély és általános közöny támad minden értékkel szemben. A Nietzschei "Zarathustra" szavai szerint a demokrácia az "utolsó ember" teljesen megvetendő típusát hozza létre, Nietzsche "mag^{emberfeletti} sabbrendű ember" ideáljának negatív ^{ellenpólusát} végletét. Alfred Bäumler, a fasiszta filozófus, teljesen a Nietzschei értelemben beszél erről, mint a "demokratikus-szocialisztikus társadalom funkcionáriusáról". Az ilyen

demokratikus uralomban minden rangsort szétrombolnak, általános lesz a csőcselékuralom. "Csőcselék fenn - csőcselék lenn", ^{mondja} amint az a "Zarathustrában" van.

Minthogy nietzschenek be kell látnia, hogy kora társadalmában valóban a demokrácia uralkodik, fordítania kell egyet a darwinizmus kérdésében elfoglalt álláspontján. Biológiai arisztokratizmusát már megismertük: a vulgarizált darwinizmus egyes töredékeinek sivár mitologizálását jelenti. Az emberfeletti ember, utolsó periódusának új ideálja ugyanebből a biológiai mítoszról ered. Amíg egy olyan történelmi fordulatban reménykedhetett, amely a "magasabb faj" győzelméhez vezet, a darwinizmussal szemben elfoglalt álláspontja nem volt maradéktalanul ellentétes. A demokrácia uralmának kényszerű elfogadása /melyet természetesen mindig átmenetinek tart/ kielezi állásfoglalását a "küzdelem a létért" kérdésében. Niszen ez társadalmilag a "gyöngék", a csőcselék győzelmével végződött, hogyan lehetne hát helytálló ^{egy ilyen} ez a tanítás?

Hogy elutasító álláspontját megokolja, nietzsche felületes, tudással ^{tal} nem nagyon ^{mes} terhelt bírálatát adja a darwinizmusnak; például az egyes szervek használhatóságának, az éhségnek mint indítóknak stb. Helyükre egyre inkább a hatalom akarásának mítosza lép.)

„ A fiziológusok gondolják meg, hogy a ^{létfenntartásáért} ~~XXXXXXXXXXXXXXXX~~ ^{örökönök} ~~XXXXXXXXXXXXXX~~ egy szervés lény sarkalatos ^{harcnak} tekintik e. Az élő mindenekelőtt ki akarja használni erejét, a " létfenntartás" csak egyike a következményeknek."

És ez a gyerekes analógiakeresgetés , annyira megy, hogy még az atomok tanát is , az anyagi testek hatalomratörésével akarja helyettesíteni. A darwinizmus illetően "bírálat" abban csúcsosodik ki, hogy nietzsche megint belevetíti társadalmi ideálját a természetbe, és ^{aristokráciájának} ~~kiseb-~~ ^{sége} a nagy többség feletti uralmát, mint természetű törvényt állítja elének."

MTA FIL. INT.
Lukács Arch.

"A tipikus fokozása veszélyes a ^{fajta} jelleg megtartására nézve".
Ez a biológiai mítosz az alapja most már a jelen dekadens kultúra nietzschei bírálatának és egyben jövőbeli távlata emberfeletti emberének, minden érték átértékelésének.

A dekadenciáról mondott nietzschei kritikának a kétoldalúsága fontos. Tisztán kifejeződik benne helyzete a kapitalizmus romantikus kritikájával szemben, egyezései és eltérései, ^{valamint} és azok a pontok, amelyekben reakciós irányban túlhaladja azt. Nietzsche kora polgári kultúráját dekadensnek bélyegzi, éppugy, mint a kapitalizmus korábbi romantikus bírálói. Azonban nem a középkori, az általános árucserre előtti patriarchális kulturát állítja pozitív ideálként szembe vele, mint ezek, hanem a kapitalizmus fejlettebb, arisztokratikusabb formájának utópiáját, egy olyan utópiát, amely az imperialista monopolkapitalizmusban igen hamar megvalósult.

Nietzsche fejlődése ~~egy~~ állandó, egyre erősebb elszakadást mutat ~~ettől~~ a romantikától, amellyel gondolkodása eleinte szoros rokonságot tart. A dionysosi elvet ifjúkori művei antikvításértelmezésének tartóoszlopát a romantikus ókortudományból kölcsönözte; csak nagy mértékben és jogosulatlanul általánosítja. Nietzsche ebben is sokkal kevésbé eredeti, mint ahogy ő hiszi és amennyire tisztelői gondolják. Ez az eleinte romantikus fogalom azonban egyre erősebben átalakul nála és később egyenesen a romantika ellentétévé lesz; épp^{mint} mint szociális ideáljaik imént az élet, kiemelt eltéréseinek tünete. A dionysosi elvnek a keletkező új ^{korral} idő igénylését kell tartalmaznia, ellentétben az igazi romantikával, amely Rousseau-tól származik és több ponton érintkezik a demokráciával. Nietzsche ismételtén Victor Hugora, George Sandra, Micheletre stb. utal.

Bár a romantikát, mint dekadenciát, mint nihilizmust elítéli, sohasem kerül sor a teljes szakításra. Nietzsche maga is jól tudja, milyen mélyen össze vannak kötve a dekadenciával. Önéletrajzi írásában az "Ecce homin" mondja: "Leszámítva azt, hogy dekadens vagyok, annak az ellentéte is vagyok".

MTA FIL. INT.

Lukács Arch.

Mint a modern kulturának - amelynek sok részletét, pszichológiai és esztétikai szimptomáit ^{lekiindom} ismeri - éleselméjű bírálója tisztán látja, hogy ez a két tendencia szakadatlanul egymásbafolyik. Nem is egyes szimptomák szerint különbözteti meg és értékeli az eltéréseket, hanem